MAATALOUS

Jos rehutehdas ei olisi korvannut vahinkoja, on selvää, miten olisi käynyt. Olisimme menettäneet tilan. **SIMO JA SIRPA PIETILÄ**

Rehuyhtiöt haluavat sysätä laskun virheistään maatiloille

Työryhmä selvittää vastuita rehun tai siemenviljan mukana tulleiden tautien seuraamuksista. Ankaran vastuun periaatteesta saatetaan luopua, jolloin korvaukset jälkitoimista jäisivät viljelijän kontolle.

Vastuu esimerkiksi rehusta löytyvän salmonellabakteerin aiheuttamista jälkitoimista on nykyisen lainsäädännön mukaan rehun valmistajalla tai maahantuojalla.

Osa alan toimijoista haluaisi lieventää ankaraa vastuuta ja jakaa vahinkojen aiheuttamat kulut tasaisemmin.

Rajuimmissa ehdotuksissa rehuyhtiön korvausvelvollisuus koskisi enää vain suoria vahinkoja, kuten pilaantunutta rehua. Välilliset vahingot jäisivät rehun ostajalle.

”Pilaantuneen rehun arvo voisi olla esimerkiksi 2 000 euroa ja tilan maksettavaksi jäävän jälkisaneerauksen hinta satakertainen”, MTK:n lakimies **Marica Twerin** sanoo.

Yksi esillä oleva vaihtoehto on luopua ankaran vastuun lainsäädännöstä kokonaan, jolloin asiassa sovellettaisiin suoraan kauppalakia. Sen mukaan viljelijän pitäisi välillisistä vahingoista korvauksia saadakseen pystyä osoittamaan tavarantoimittajan aiheuttaman vahingon tahallisuus tai törkeä laiminlyönti.

”Sellainen ei ole käytännössä mahdollista”, Twerin arvioi.

Ankaran vastuun lieventämistä tai siitä luopumista perustellaan muun muassa korkeilla kustannuksilla ja sillä, että se hankaloittaa pienten maahantuojien toimintaa.

Suoraan ulkomailta ostettaessa vastuu on nykyisinkin ostajalla.

Perustettu kustannuksia selvittämään

Twerin on mukana työryhmässä, joka eduskunnan maatalousvaliokunnan pyynnöstä perustettiin selvittämään salmonellavapauden kustannuksia ja sitä, miten elintarviketurvallisuus voidaan säilyttää ottaen huomioon kilpailutilanne, maatalouskaupan muuttuminen ja rehujen tuonnin lisääntyminen.

Työ on suuntautunut korvausvastuiden uudelleen määrittelyyn. Suunnitelmat kuulostavat maataloustuottajien näkökulmasta karmeilta.

”Valmistajan ja jälleenmyyjän vastuiden selkeyttäminen ketjun alkupäässä sopii, mutta rajan pitää kulkea siinä. Tuottajille ei voida aiheuttaa tällaista lisäkustannusta. Tilat menisivät konkurssiin, kun vahinko osuisi kohdalle.”

Twerinin mielestä vastuun sysääminen maatiloille on selvästi vastoin hallitusohjelmaa, johon on kirjattu, ettei tänä hallituskautena säädetä viljelijöille uusia kustannuksia aiheuttavia velvoitteita.

”Teollisuuden, kaupan ja maahantuojan ankaraa vastuuta ei voida poistaa tai lieventää. Loppukäyttäjällä ei voi olla vastuu rehun, siemenen tai lannoitteen laadusta.”

Vaihtoehtona kalliit vakuutukset

Mikäli ankarasta vastuusta luovuttaisiin, maatilan ainut mahdollisuus selvitä esimerkiksi salmonellasaneerauksen korvauksista olisi riittävän kattava vakuutus.

”Sellaisia ei ole olemassa. Ja jos niitä tulisi, ne olisivat hirveän kalliita”, Twerin arvioi.

Lakia esimerkiksi salmonellan vastustamisesta ei olla muuttamassa. Twerinin käsityksen mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto Eviralle on tärkeintä, että lakia noudatetaan, ei se, kuka maksaa kulut.

Todellisuudessa salmonellavapauden ylläpito voi olla vaikeaa, jos sen kustannukset kaatuvat maatilojen niskaan.

”Haluammeko, ettei saneerauksia pystytä tekemään vaaditusti? Laki yksin ei pidä salmonellaa poissa Suomesta”, Twerin pohtii.

Vastaavanlainen salmonellastrategia on EU-maista vain Ruotsissa. Siellä valtio on osallistunut korvauksiin.

Twerin sanoo myös, että työryhmässä on noussut esiin oletus, että maatilat ovat nykyisin suurempia toimijoita kuin rehualan yritykset.

”Sehän ei pidä paikkaansa. Ei voida ajatella vain suuria tiloja, vaan kaiken kokoisia.”

Työryhmä kokoontuu seuraavan kerran syyskuussa ja työ on tarkoitus saada valmiiksi kuluvan vuoden aikana. Lopullisen päätöksen asiasta tekee maatalousministeri.

”Jos työryhmä esittää ankaran vastuun lieventämistä, MTK jättää varmasti eriävän mielipiteen.” **TERHI TORIKKA**

ESIMERKKEJÄ

Ankara vastuu

Ankara vastuu on pakottava lainsäädäntö, josta ei voida poiketa sopimuksin. Sitä sovelletaan rehu-, siemen- ja lannoitekaupassa.

Rehujen kohdalla ankara vastuu tarkoittaa, että rehun valmistajan, valmistuttajan ja tuojan on korvattava vahinko, joka rehun ostajalle aiheutuu siitä, että rehu ei täytä lainsäädännön vaatimuksia. Korvaus on suoritettava, vaikka vahinkoa ei ole aiheutettu tahallisesti tai huolimattomuudesta.

Siemenkaupassa ankara vastuu voi realisoitua esimerkiksi, jos sertifioidun siemenen mukana tilalle tulee hukkakauraa tai siemenperunan mukana tyvimätää.

Lannoitekaupassa ei toistaiseksi ole ollut tapauksia, joita ankara vastuu olisi koskenut.

Ankaraa vastuuta lievempi on tavallinen vastuu, jossa vahingon aiheuttaja on velvollinen korvaamaan tahallisesti tai tuottamuksesta toiselle aiheuttamansa vahingon. Tavallisessa vastuussa vahingon kärsijän on todistettava tahallisuus.

”Nykyinen järjestelmä on hyvä”

Nykyinen järjestelmä on toiminut erinomaisen hyvin, eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtaja **Jari Leppä** (kesk.) kommentoi työryhmän aikeita muuttaa korvausvastuita.

”Pidän tuollaisia suunnitelmia arveluttavina. Kyllä tämä nykyinen järjestelmä on hyvä.”

Leppä korostaa, että Suomi on ainoita Euroopan unionin jäsenmaita, joissa salmonellaongelmaa ei ole.

”Pärjäämme tässä maassa laadulla, turvallisuudella, jäljitettävyydellä, luotettavuudella ja tautivapaudella. Siihen ei pidä tehdä minkäänlaisia heikennyksiä.”

Leppä johti maatalousvaliokuntaa myös viime hallituskaudella, jolloin työryhmä valiokunnan aloitteesta perustettiin. **SATU LEHTONEN**

Farmari-yleisö kauhistui kovia otteita

Yleisö järkyttyi Joensuun Farmari-näyttelyn perjantaisessa hiehoagility-näytöksessä, kun eräs osallistuja alkoi lyödä hiehoaan riimulla ja töniä ja potkia eläintä.

Kilpailijan suoritus hylättiin jälkikäteen, mutta suorituksen aikana lyömisen ja potkimisen annettiin jatkua. Juontaja tosin yritti puuttua tilanteeseen kommentoimalla mikrofoniin ”Ei potkita”.

Iltalehden haastattelema kilpailija ei ymmärrä tapahtuneesta noussutta kohua. Hän kommentoi lehdelle, että tilanne on saattanut näyttää voimakkaalta henkilölle, joka ei ole tottunut eläinten käsittelyyn.

Iltalehti on julkaissut sivuillaan videon tapahtuneesta. Lehden mukaan se on vain osa totuutta, koska videon lähettänyt katsoja aloitti kuvaamisen vasta riimulla lyömisen jälkeen.

Tapahtumaa järjestänyt Pro Agrian erityisasiantuntija **Anna Liimatainen** kertoo Iltalehdelle, etteivät järjestäjät olleet osanneet varautua eläinten asiattomaan kohteluun.

Liimatainen aikoo selvittää tapahtuneen yksityiskohtia tarkemmin.

Leikkimielisessä kilpailussa oli tarkoitus johdattaa hieho esteradan läpi. **KATJA SAHLSTEDT**

Rehuteollisuus vaatii kohtuutta korvausvastuuseensa

Suomalainen rehuteollisuus on halukas lieventämään alaa koskevaa lakia ankarasta vastuusta.

Salmonellan nollatoleranssia ei haluta lieventää eikä lakipykälää poistaa, mutta sitä pitäisi tarkastella uudelleen, sanoo toimialapäällikkö **Marika Säynevirta** Elintarviketeollisuusliitosta.

Säynevirta edustaa Rehuteollisuusyhdistystä maa- ja metsätalousministeriön työryhmässä, joka selvittää asiaa parhaillaan.

”Toimijoiden vastuuta on kohtuullistettava. Nykyisin pahimman mahdollisen skenaarion toteutuminen johtaa rehutoimijan konkurssiin”, Säynevirta toteaa.

Kohtuullistamisella tarkoitetaan muun muassa korvausvastuiden suhteuttamista yrityksen liiketoiminnan kokoon ja vakuutuksilla varautumista eri osissa ketjua.

Sitä ei ole eritelty, keiden kaikkien vakuutuksia pitäisi ottaa. Rehuteollisuuden mielestä kaikkien rehuketjun osapuolten tulisi kuitenkin tiedostaa, millaisia tilanteita esimerkiksi salmonellasaastunnasta voi seurata, vaikka kaikki olisi tehty mahdollisimman hyvin ja oikein.

Tilojen roolina olisi esimerkiksi ottaa vakuutuksia ja huolehtia sellaisista rakenteista, jotka ehkäisevät mahdollisen tautitartunnan leviämistä.

Säynevirta kertoo teollisuuden ymmärtävän, että asia ei ole helppo maatilojen kannalta.

”Silti nykytilanne on liian raskas yhdelle osalle ketjua. Kustannukset ovat kestämättömät suhteessa rehuteollisuuden kannattavuuteen.”

Teollisuuden ajatus on, että valtio voisi vaikeimmissa tapauksissa osallistua kustannuksiin, kuten Ruotsissa. Säynevirta ei tiedä, millaisia valtion osuudet korvauksista siellä ovat olleet. **TERHI TORIKKA**

”Tuottajan oikeusturvan kannalta käsittämätöntä”

”Ei se tuottajan vika ole, jos salmonella tulee tilalle rehun mukana”, Valion edunvalvontajohtaja **Riitta Brandt** puuskahtaa.

Brandt oli korvausvastuita käsittelevässä työryhmässä kuultavana maidontuotannon näkökulmasta.

Hänen mielestään on tuottajan oikeusturvan kannalta käsittämätöntä, että korvausvastuuta halutaan siirtää pois rehuntuottajilta.

”Kuka sen sitten korvaa, jos ei rehun toimittaja, kun pystytään osoittamaan, että tauti on tullut rehun mukana”, hän kysyy.

Nykyään esimerkiksi salmonellan alkuperä pystytään jäljittämään tarkasti bakteerin serotyypin avulla, Brandt huomauttaa.

Työryhmässä on pohdittu myös vaihtoehtoa, jonka mukaan viljelijän pitäisi korvauksia saadakseen pystyä osoittamaan tavarantoimittajan aiheuttaman vahingon tahallisuus.

Tätäkään Brandt ei pidä järkevänä. ”Eihän salmonellan tulo rehun mukana ole koskaan tahallista.”

Rehuteollisuus vetoaa myös siihen, että osa alan toimijoista on jo pienempiä kuin suurimmat maatilat ja että niitä uhkaa korvaustapauksissa konkurssi.

”Meneehän maatilakin konkurssiin, jos valtavat saneerauskustannukset kaatuvat sen niskaan”, Brandt huomauttaa. **SATU LEHTONEN**

LYHYESTI

Pölyttäjät välttämättömiä ravintokasveille

Monet tutut ravintokasvit tarvitsevat pölyttäjähyönteisiä, tiedottaja **Tuula Lehtonen** Suomen mehiläishoitajain liitosta muistuttaa.

Ilman pölyttäjiä ei saada lainkaan satoa mansikoista, mustikoista, puolukoista, kirsikoista tai tattarista.

Porkkana ja punajuuri, kukkakaali, kurkku ja lehtikaali taas tarvitsevat pölyttäjiä siementuotantoa varten.

Onnistunut hyönteispölytys lisää monien kasvien, kuten tomaatin ja öljypellavan, satoa.

Suomen luonnossa pölyttäjinä lentävät esimerkiksi kimalaiset, erakkomehiläiset ja kukkakärpäset sekä lukuisat muut pienet hyönteiset.

Monet viljelijät varmistavat hyvän sadon ostamalla pölytyspalvelua mehiläistarhaajilta.

VEIKKO NIITTYMAA

Runsas kuusi vuotta sitten MT:ssä julkaistussa kuvassa Simo ja Sirpa Pietilä esittelevät juuri käyttöön otettuja uusia ryhmähäkkejä. Joka paikka jouduttiin puhdistamaan perusteellisesti rehun mukana tulleen salmonellan takia.

”Jos toiselle tuottaa vahinkoa, se on korvattava”

Loimaalainen kananmunantuottaja **Sirpa Pietilä** pitää suorastaan järkyttävänä, että rehuteollisuus haluaisi siirtää vastuitaan maatiloille. ”Jos toiselle tuottaa vahinkoa, tietenkin se on korvattava”, hän puuskahtaa.

Pietilä tietää mistä puhuu. Raision rehutehtaalta levisi kuusi vuotta sitten salmonellaa muutamille maatiloille. Sirpa ja **Simo Pietilän** tila oli niistä yksi.

Salmonella löytyi Sirpa Pietilän itse ottamista rutiininäytteistä helmikuussa 2009.

”Se oli aivan hirveää. Meni jalat alta.”

Kului kaksi piinaviikkoa ennen kuin Pietilät kuulivat, että samaa ongelmaa oli muuallakin. Tartunta jäljitettiin lopulta Raision rehuun.

Tilalla ryhdyttiin valtavaan puhdistus- ja desinfiointiurakkaan.

Oman kasvattamon kanat olivat juuri 14–16 viikon iässä ja siirtymässä munittamoon. Kaikki joutuivat lopetettaviksi ja polttoon. Se värähdyttää emännän ääntä vieläkin.

Tilan kolme munintakanalaa tyhjennettiin saman tien. Broilerikasvattamoon salmonella ei ollut päässyt, mutta myös broilerituotantoon tuli tauko.

Kasvattamo siivottiin ensin, sitten siirryttiin munittamoihin.

Ennen puinteja oli puhdistettava myös kuivuri, jonka siilossa saastunut rehuerä oli ollut. Pihamaat kuorittiin ja päällystettiin.

Henkisesti ja taloudellisesti raskas vaihe kesti kuukausia. Tuloja ei ollut, mutta menot juoksivat.

Arvonlisäverojen maksu oli raskas taakka.

Ensimmäinen, monesta kasvattamosta koottu kanaerä saatiin munittamoon heinäkuussa. Rehua kului, mutta munatiliä alettiin saada vasta syksyllä.

Omasta kasvattamosta saatiin ensimmäinen poikaserä tuotantoon syksyllä.

Meni suunnilleen puolitoista vuotta, ennen kuin tilan tuotanto oli ennallaan.

Korvausvastuusta ei tarvinnut Raision kanssa riidellä, mutta korvaukset tulivat hitaasti ja jälkijunassa, Pietilä sanoo.

”Sai anoa, että asiat liikahtaisivat eteenpäin, että saataisiin laskut hoidettua. Välillä ei saatu jotakuta kiinni, välillä oli joku lomalla. Koko ajan oli ahdistus päällä.”

Pietilöillä ei ollut mahdollisuutta antaa periksi. Tilalla oli luovuttu yhdistelmäsikalasta ja investoitu vahvasti munantuotantoon. Valitulla linjalla oli pakko jatkaa.

”Ei tuollaista ikinä toivoisi kenellekään”, Pietilä toteaa nyt. ”Se jättää jäljet koko loppuelämään.”

Jos rehutehdas ei olisi korvannut vahinkoja, on selvää, miten olisi käynyt. ”Silloin olisimme puilla paljailla. Olisimme menettäneet tilan.” **SATU LEHTONEN**

Viljan hinta seuraa muuta Eurooppaa viiveellä

Suomalaiset viljanostajat seuraavat, pitävätkö pörssien odotukset paikkansa ennen kuin muuttavat omia ostotarjouksiaan.

Pariisin viljapörssissä vehnänoteeraukset olivat yli 200 euroa tonnilta viime viikolla ja tämän viikon alussa. Myös maissin ja rapsin noteeraukset nousivat viime viikolla.

Virossa ostotarjoukset nousivat pörssien vedossa. Laatuvehnästä tarjottiin Virossa viime viikolla 200 euroa tonnilta. Suomessa ja Ruotsissa hintamuutokset olivat pieniä.

Suomessa korkein tarjous myllyvehnälle oli 165 euroa tonnilta.

”Fyysinen markkina reagoi lyhyessä ajassa tapahtuneeseen nopeaan hintamuutokseen hitaammin ja jää odottamaan sitä, tuleeko korjausliikettä ja ovatko nopean hintamuutoksen aiheuttaneet taustatekijät arvioitu oikein”, viljakaupan myyntijohtaja **Antti Korpinen** K-maataloudesta sanoo.

”Sään aiheuttamat muutokset ovat nopeita molempiin suuntiin. Kun muutokset siirtyvät fyysiseen markkinaan, myös Suomen hinnat muuttuvat.”

Koska Suomessa tuotetaan vehnää yli oman tarpeen, hinta on yleensä Keski-Eurooppaa alempi, viljanhankintapäällikkö **Tero Hirvi** Fazer Myllystä toteaa.

”Suomen hinta määräytyy maailmanmarkkinoilla. Kysyntä ja tarjonta vaikuttavat kulloinkin olemassa olevaan hintatasoon. Suomi on vehnän nettoviejä, joten hinnat ovat usein esimerkiksi Keski-Euroopan satamahintoja alemmat.”

Sato-odotukset lähellä keskimääräistä

Kotimaan sato-odotukset ovat viljanostajilla tällä hetkellä keskimääräiset tai hiukan sen alle.

”Satonäkymät vaikuttavat keskimääräisiltä, alueelliset ja lohkokohtaiset erot ovat suuria”, Korpinen sanoo.

”Myöhäisten lajikkeiden sadon laadun ratkaisee kasvukauden lopun sää. Hyväkuntoisten lohkojen kasvinsuojeluun, muun muassa laontorjuntaan, kannattaa panostaa, kun puinnit viivästyvät siitä, mihin viime vuosina on totuttu.”

”Syysvehnän ja rukiin kasvustot näyttävät hyviltä ja hyvä hehtaarisato on odotettavissa”, Hirvi toteaa.

”Kevätvehnän ja kauran kylvöajankohdissa on suuria eroja, myöhäinen kylvöaika toki lisää laaturiskiä. Kokonaisuutena satonäkymät ovat vielä keskimääräiset tai hieman alle pitkän ajan keskiarvon.”

Varmuusvarastojen purku huomioidaan

Viljelijät pelkäävät viljan varmuusvarastojen puolittamisen sotkevan markkinoita.

Hirvi arvioi, että vaikutusta ei ole. ”Kun otetaan kokonaisvehnäala huomioon, vehnän kokonaissato tulee olemaan sen verran suuri, että varmuusvarastojen alentamisella tuskin tulee olemaan suurta vaikutusta markkinaan.”

Korpinen arvioi varmuusvarastojen vaikuttavan jonkin verran ostajien suunnitelmiin.

”Myllyvehnää käyttävät tahot ottavat varmastikin tämän viljan mahdollisen markkinoille tulon huomioon alkaneen satokauden suunnittelussa.” **TUURE KIVIRANTA**

MARKKU VUORIKARI

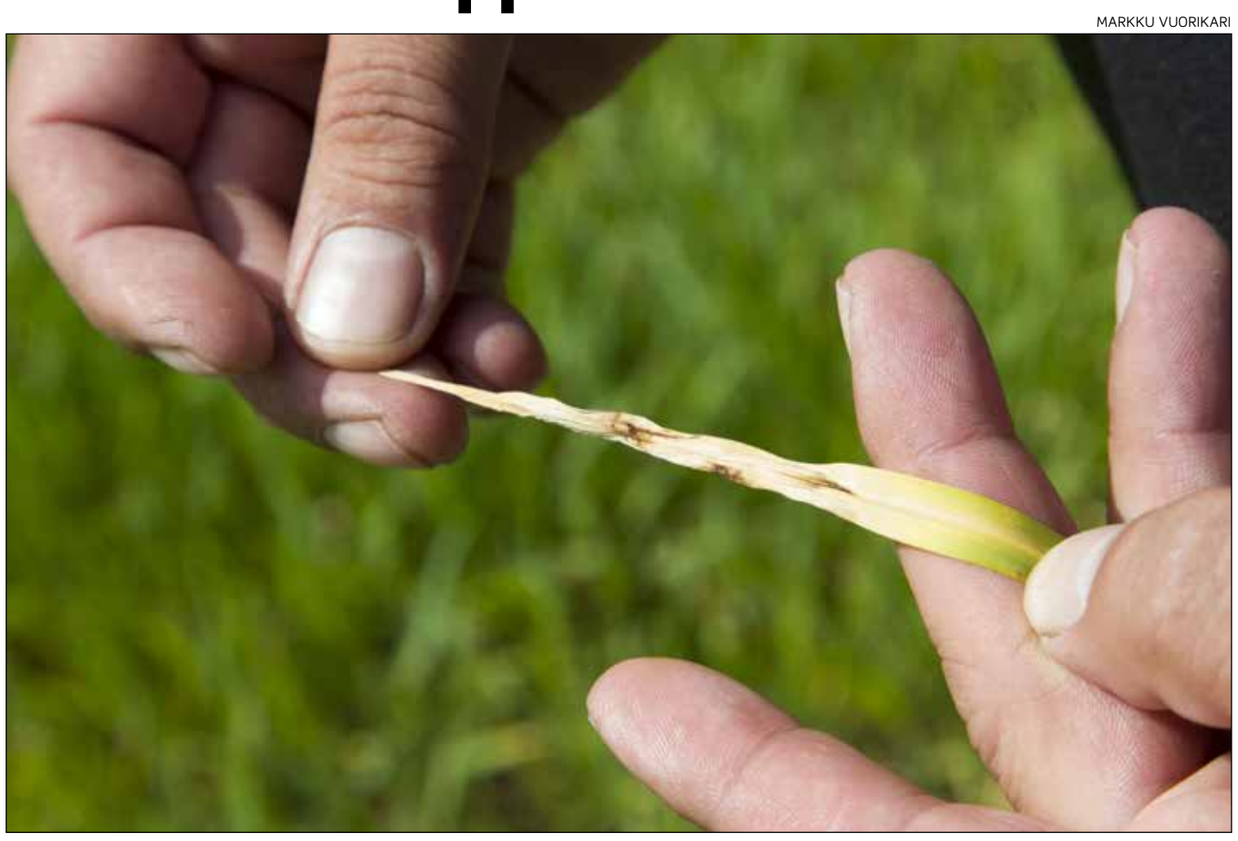

Märkyys on kellastanut viljakasvustoja esimerkiksi Loimaalla. Muun muassa laikkutaudit leviävät kostealla.

KOMMENTTI

Virossa Itämeri-vähennys ei näy

Suomen viljakaupassa puhutaan Itämeri-vähennyksestä. Viljelijälle maksettavat viljan hinnat ovat yleensä vähintään laivarahtikustannuksen verran alemmat Suomessa kuin Keski-Euroopassa.

Omituista on, että Suomen eteläisimmällä Virolla vastaavaa vähennystä ei näytä olevan.

Virossa hinnat seuraavat jopa vain päivän viiveellä pörssihintoja. Suomen ja Viron viljakaupassa toimii osin samoja yrityksiä, kuten tanskalainen DLA, joten yrityskulttuurin voisi olettaa olevan samankaltainen molemmin puolin merta.

Tammikuussa MT kertoi eteläsuomalaisista viljelijöistä, jotka kuljettivat itse viljaa Viroon. Rahtien jälkeen rehuvehnästä jäi käteen lähes 50 euroa tonnilta enemmän Virossa kuin Suomessa.

Pystyykö tällaista hintaeroa enää selittämään Suomen ylituotannolla, väylämaksuilla tai ahtailla satamavarastoilla?

> Pystyykö hintaeroa enää selittämään Suomen ylituotannolla, väylämaksuilla tai ahtailla satamavarastoilla?

Toisaalta, pitäisikö viljelijöiden miettiä entistä tarkemmin ennen kylvöjä, mitä kotimaiset ostajat suostuvat tyydyttävään hintaan ostamaan, ja jättää tappiolliset kasvit kylvämättä?

Tai, olisiko viljelijöiden etsittävä itse kannattavat markkinakanavat ulkomailta sekä lisättävä kotimaassa yhteistyötä vilja- ja karjatilojen kesken? **TUURE KIVIRANTA**